

Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)
Elderly Issues Research Journal (EIRJ)
Cilt(Volume) 9, Aralık(December) 2016, Sayfa(Pages) 82-98
ISSN 1308-5816
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yasad/>

Yaşlı ve Engelli Kullanıcılar İçin Sosyal Yaşam: Sinema Salonları Üzerinde Bir Analiz

İmran KAVAZ*¹ & Tülay ZORLU**

*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mühendislik Fak., İç Mimarlık Bölümü, TRABZON

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mühendislik Fak., İç Mimarlık Bölümü, TRABZON

Geliş Tarihi: 02 Eylül 2016

Kabul tarihi: 15 Kasım 2016

Yayın Tarihi: 28 Aralık 2016

Orijinal Araştırma Makalesi

ÖZET

Trabzon il merkezinde yürütülen bir alan çalışmasında, yakın çevresiyle birlikte iki sinema salonu seçilerek bir analiz çalışması yapılmıştır. Amaç "Evrensel Tasarım" anlayışı bağlamında kamu binalarında, ulaşım, bilgilendirme ve iletişimde karşılaşılan engellerin ortadan kaldırılması, kamusal mekânların niteliksel ve niceliksel olarak geliştirilmesi, tecrit ve bağımlılığın azaltılarak yaşlı ve engelli bireylerin eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılımını sağlamaktır. Çalışmada evrensel tasarım esaslarından; eşitlikçi kullanım, kullanımda esneklik, kolay ve sezgisel kullanım, algılanabilir bilgi, hata için tolerans, düşük fiziksel güç, yaklaşma ve kullanım için hacim ve mesafe parametreleri kullanılmıştır. Yöntem olarak yerinde tespit ve gözlem tekniği seçilmiş, elde edilen bulgular kuramsal bilgilerin ışığında irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel tasarım kriterleri, sinema salonu, sosyalleşme alanları

ABSTRACT

Trabzon in a field study conducted in the city center, an analysis by selecting two cinema halls with the surroundings is made. Trabzon in a field study conducted in the city center, an analysis by selecting two cinema halls with the surroundings is made. The goal of "Universal Design" concept in the context of public buildings, transportation, information and elimination of the difficulties encountered in communication, improvement of qualitative and quantitative public spaces, isolation and addiction education of the elderly and people with disabilities by reducing is to ensure that participation in employment and social life. In the study of universal design principles; equitable use, flexibility in use, simple and intuitive use, perceptible information, tolerance for error, low physical power, volume and distance parameters are used for approach. In situ detection method and observation technique selected it was examined in the light of the findings of theoretical knowledge.

¹ Sorumlu Yazar İletişim: imrankavaz@gmail.com

Key Words: Universal design criteria, public space, cinema hall, socialization area

(Social life for elderly and disabled users: An analysis of cinema halls)

1.GİRİŞ

Mimari tasarımın temel amacı tüm boyutlarıyla kullanıcı gereksinmelerinin karşılanmasını sağlamaktır. Kısaca tasarımın merkezinde kullanıcı vardır. Konu kamusal mekânlar olduğunda kullanıcı profili çok çeşitli ve değişkendir. Yaşlılar, kalıcı ve geçici engelliler, hamileler de bu kullanıcı kitlesi dahilindedir.

Toplumdaki tüm bireyler için tam ve fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Herkes yaşamının bir bölümünde bazı kısıtlılıklarla yaşamak durumunda kalmaktadır. Bir çocuğun, bir hamilenin, bacağı ya da kolu kırılmış bir kişinin, çocuk arabası ile çocuğunu gezdiren bir ebeveynin, yaşlı bir kişinin hareket kabiliyetleri bu kısıtlılıklara örnek olarak gösterilebilir (Afacan & Erbuğ, 2009; Ergenoğlu, 2013). Bu durumda her insanın hayatında engelli olma durumunu deneyimlemesi oldukça yüksek bir olasılıktır. Bütün hayatını sağlıklı bir birey olarak geçirmiş kişiler bile yaşlılıkta yaşlanma sürecinin doğal sonucu olarak kaybedilen veya yavaşlayan vücut fonksiyonları nedeniyle bazı fiziksel sınırlamalarla karşılaşarak baston, koltuk değneği veya yürüteç kullanmak zorunda kalabilir. Bu durum yaşlıların bağımsız olmalarını, kimseye muhtaç olmadan kendi kendine yetebilmelerini güçleştirir (Robinette 1985; Story, Mueller & Mace. 1998; Kalınkara, Tezel & Zorlu, 2016).

Yaşam sürecinin değişik aşamalarında gereksinimlerin de farklılaştığı düşünüldüğünde, tasarımda kullanıcı boyutunun çok yönlü olarak düşünülmesinin önemi açıktır. Tüm bu sebeplerden dolayı fiziksel çevre bu farklılaşan kullanıcı profilinin ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklerde olmalıdır (Dostoğlu, Şahin & Taneli, 2009; Ergenoğlu, 2013).

Türkiye İstatistik Enstitüsü'nün Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına bakıldığında; 2012 yılında yaklaşık 75 milyon olan ülke nüfusumuzun 5,5 milyonunu ise 65 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. 65 yaş üstü bireylerin toplam nüfusumuz içindeki oranı ise % 7,5'dir (TUİK, 2012). Ayrıca 2002 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılmış bir çalışmada ise, ülkemiz nüfusunun % 13.45'i özürli olarak kayıt altına alınmış bulunmaktadır (DİE, 2002).

Yaşlılıkta yaşlanma sürecinin doğal sonucu olarak kaybedilen veya yavaşlayan vücut fonksiyonları nedeniyle, engellilik durumunda ise sahip olunan engele bağlı olarak günlük yaşam ile ilişkili birçok aktivite kısıtlanmaktadır (Kalınkara vd., 2016). Ülke nüfusunun oldukça büyük bir bölümünü oluşturan yaşlı ve engelli kullanıcılar özel mekânlarını belli bir oranda kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenleseler bile yaşadıkları mekândan dışarıya adım attıklarında, kentsel/kamusal mekânlara ulaşabilme ve bu mekânları rahat bir şekilde kullanabilmede birçok sorunla karşılaşmaktadır (Crews, 2005). Engelli ve yaşlı bireyler, fiziksel çevredeki engeller yüzünden tek başına sokağa çıkmaya korkmakta, yardım almaksızın bağımsız olarak hareket edememekte, kamusal mekânları kullanamamaktadır. Bu durum onların sosyal/toplumsal yaşamdan, çalışma hayatından soyutlanmalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda da gitgide kendine güvenleri azalmakta, kendilerini işe yaramaz hissetmekte ve giderek yalnızlaşmaktadırlar. Oysa kimseye muhtaç olmadan bağımsız yaşayabilmek, üretmek, sosyalleşmek yaşam kalitesi açısından çok önemlidir (Kalınkara vd., 2016; Kahraman, 2016).

Kamusal mekânların sosyal bağları güçlendirme konusunda oldukça önemli bir yeri vardır. Özellikle yalnız yaşayan yaşlı veya engellileri sosyal hayata kazandırmada büyük etkileri söz konusudur. Yaşlı ve engellilerin kamusal mekânlara katılımı, bu

mekanların niteliksel ve niceliksel olarak tüm kullanıcıların gereksinmelerine cevap verecek şekilde düzenlenmesiyle sağlanabilir. Kamusal mekânın var olması kamunun bütününe var olması ile gerçekleşir.

Kamusal bir mekân olarak sinema salonları da sosyal yaşamda önemli yere sahiptir. Sinema salonlarının da fiziksel mekânın erişebilirlik, kullanılabilirlik ölçütlerinin farklı kullanıcıların gereksinmelerini karşılayacak özellikte olması çok önemlidir. Bu mekânların tasarım ve düzenlemeleri yaşlı ve engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirildiğinde bu alanlar herkes tarafından eşit şekilde kullanılabilir ve böylelikle yaşlı ve engelli diye ayırmaksızın tüm bireylerin kaynaştığı daha sağlıklı bir sosyal çevrenin oluşmasına katkı sağlanacaktır.

Yaşlı ve engelli bireylerin kentsel alanlara ulaşım ve erişimi konusunda tüm dünyada var olan bilgiler ışığında ülkemizde de önemi vurgulanan evrensel tasarım yaklaşımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Evrensel tasarım kavramı ilk olarak Ron Mace (1985) tarafından kullanılmıştır. Mace, evrensel tasarımı eşitlik ve sosyal adalet içeren tasarım anlamında kullanmış ve daha sonra bu tanımlı geliştirerek; "herkes tarafından kullanılabilen ürün veya yapı elemanı oluşturan bir tasarım yaklaşımı" olarak tanımlamıştır (Saito, 2006). Covington ve Hannah (1997) ise; evrensel tasarım için temel hedefin herkesin, her zaman, her yerde ve her nesneye ulaşılabilirliğinin sağlanması olduğunu ifade etmişlerdir. Bu anlayıştan yola çıkılarak evrensel tasarım ile belirli bir kullanıcı grubu tanımlanmaksızın, engelli/engelsiz, kadın/erkek, genç/yaşlı herkese yönelik tek çözüm öneren tasarımlar hedeflenmektedir (Hacıhasanoğlu 2003). Olguntürk ve Demirkan (2009) ise evrensel tasarımı, insan faktörü ve ergonomi (İFE) ile birlikte ele almakta, İFE kural ve deneyimlerini mimarlık eğitiminin temelinde görüp bu kural ve deneyimlerinin tasarım uygulamalarına yansımaları sonucunda, yapılanmış çevrelerin verim ve üretkenliğinde artış, güvenlik ve sağlıklı yaşam şartlarında ise iyileşmeler gözlemleneceğini vurgulamaktadırlar.

Evrensel tasarım son dönemde farklı pek çok disiplin tarafından bütüncül tasarım yaklaşımları oluşturabilmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmalar ürün tasarımı ölçeğinden başlar (Balaram, 2001), oradan mimariye (Mace, 1985), kentsel tasarıma (Steinfeld, 2001), medyaya (O'Connell & Goldberg, 2001) ve bilgi teknolojilerine (Brewer, 2001) kadar uzanır (Koca, 2015). Evrensel tasarımın farklı disiplinlerde daha rahat anlaşılıp uygulanabilmesi amacı ile, evrensel tasarım kavramının da çıkış yeri olan Evrensel Tasarım Merkezi (*The Center for Universal Design*) tarafından 7 ilke belirlenmiştir. Bu ilkeler, mimarlar, ürün tasarımcıları, mühendisler ve çevresel tasarım araştırmacılarını da içine alan bir grup tarafından, farklı tasarım alanlarında çalışan meslek insanlarına yol gösterici olmak amacı ile üretilmişlerdir. Bu ilkelerin, mevcut tasarımları değerlendirme süreçlerinde kullanılabilirliği, tasarım süreçlerinde yol gösterici olabileceği ve daha kullanışlı ürün ve çevrelerin özellikleri ile ilgili tasarımcı ve tüketicileri eğitebileceği öngörülmüştür (Ergenoğlu, 2013). Evrensel Tasarım Merkezi tarafından belirlenen ilkeler aşağıda açıklanmıştır.

1. **İlke: Eşit Kullanım:** Her türlü kullanıcı için aynı kullanım şeklinin sağlayan; aynı olamıyorsa eşdeğerini sunan, hiçbir kullanıcıyı ayırt etmeyip utandırmayan, tasarımı tüm kullanıcılara aynı çekicilikte sunan anlayıştır.
2. **İlke: Kullanımda Esneklik:** Kullanım yöntemleri konusunda tercih olanakları sunan, sağ ve sol elini kullananlara benzer erişim ve kullanım olanaklarını barındıran ve kullanıcının hızına uygunluğunu sağlayan anlayıştır.
3. **İlke: Basit ve Sezgisel Kullanım:** Gereksiz karmaşıklık ortadan kaldırmaya yönelik, kullanıcı beklentileri ve sezgileri üzerine yoğunlaşan, çeşitli okuma yazma düzeyi ve dil bilme düzeyine göre davranılması gerektiğini savunan anlayıştır.

4. **İlke: Algılanabilir Bilgi:** Gerekli bilgilendirmeyi yoğun olarak gösterecek farklı anlatımlar kullanıldığı (resimli, sözel, dokunsal gibi), ve bilgilendirmenin anlaşılabilirliğinin vurgulandığı, kullanım öğelerinin tanımlanabilecek şekilde birbirinden ayrıldığı (yönlendirme ve kılavuz oluşturma) anlayışı temsil eder.
5. **İlke: Hatalara Dayanım:** Kullanım öğelerinin tehlikelerinin ve hata payının en aza indirilecek şekilde düzenlendiği, en fazla kullanılan öğelere en kolay ulaşılabilen, tehlikeli öğelerin ortadan kaldırıldığı, hatadan koruyan özelliklerin sağlandığı tasarım şeklidir.
6. **İlke: Düşük Fiziksel Çaba:** Kullanıcının doğal vücut pozisyonunda kalarak kullanımın sağlandığı, kabul edilebilir kullanım gücü harcanan ve tekrar eden hareketlerin en aza indirildiği tasarımların yapıldığı, uzun süreli fiziksel güç harcanmasını azaltacak yaklaşımlar geliştirilmesini savunan anlayıştır.
7. **İlke: Yaklaşım ve Kullanım İçin Boyut ve Mekân:** Her oturan veya ayakta duran kullanıcının önemli kullanım öğelerini görebilmesini sağlayacak engelsiz bakış açısının ve rahatlıkla tüm kullanım öğelerine erişilebilirliğinin sağlandığı, kişisel yardım veya yardımcı araçların kullanımına olanak sağlayacak mekânların, alanların sağlanması gerekliliğini benimseyen anlayıştır (Url-1, 2016).

Bu çalışmada Trabzon il merkezinde yer alan iki sinema salonu erişebilirlik ve kullanılabilirlik açısından evrensel tasarım ilkeleri bağlamında analiz edilerek kamusal mekânların niteliksel ve niceliksel olarak geliştirilmesi, tecrit ve bağımlılığın azaltılması yaşlı ve engelli bireylerin eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılımının sağlanması hedeflenmiştir.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Trabzon il merkezinde yürütülen alan çalışmasında, yakın çevresiyle birlikte iki sinema salonu seçilerek bir analiz çalışması yapılmıştır. Amaç "Evrensel Tasarım" anlayışı bağlamında kamu binalarında, ulaşım, bilgilendirme ve iletişimde karşılaşılan engellerin ortadan kaldırılması, kamusal mekânların niteliksel ve niceliksel olarak geliştirilmesi, tecrit ve bağımlılığın azaltılarak yaşlı ve engelli bireylerin eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılımlarının sağlanmasına yönelik tasarım prensiplerinin sunulmasıdır.

Araştırmada gözlem ve yerinde tespit yöntemi kullanılmış olup, tespit ve gözlemler sonucu elde edilen veriler evrensel tasarım ilkeleri bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan sinema salonları, sinemalara ulaşılabilirlik / erişebilirlik ve sinemada yer alan mekânların erişebilirliği ve kullanılabilirliği bağlamında iki temel başlıkta analiz edilmiştir. Sinemalardaki mekânların erişebilirliği ve kullanılabilirliği ise;

- Yatay Sirkülasyon
- Düşey Sirkülasyon
- Seyir Salonları
- Kafeterya, Fuaye ve Dinlenme alanları
- Islak Hacimler için ayrı ayrı ele alınarak analiz edilmiştir.

Söz konusu analizler kapsamında ilk adımda sinema salonlarının iç mekân özelliklerinin yaşlı ve engelli bireylerin kullanımına ne kadar olanak verdiğini saptamak amacıyla önceden hazırlanıp oluşturan kontrol listesi (Tablo 7) temel alınarak tespitlere ilişkin veriler ortaya konmuştur.

İkinci adımda ise, elde edilen veriler ışığında sinema salonlarının erişebilirliği / kullanılabilirliği evrensel tasarım ilkeleri temel alınarak; eşitlikçi kullanım, kullanımda esneklik, kolay ve sezgisel kullanım, algılanabilir bilgi, hata için tolerans, düşük fiziksel

güç, yaklaşma ve kullanım için hacim ve mesafe parametreleri bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Daha sonra ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda yaşlı ve engellilerin sosyal hayata katılımını sağlamak amacıyla mevcut sinema salonlarında var olan eksiklikler ve yapılabilecek düzenlemeler konusunda öneriler sunulmuştur.

Çalışma kapsamında ele alınan sinema salonlarının sahiplerinin istekleri üzerine sinema isimleri açık olarak ifade edilmeyip, salonlar A sinema salonu ve B sinema salonu olarak kodlanmıştır. B sinema salonunda alınan izinler doğrultusunda tek bir seyir salonu incelenmiştir.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Trabzon kent merkezindeki iki sinema salonuna ulaşılabilirlik ve bu salonların kullanılabilirliğine ilişkin bulgular kontrol listesi temel alınarak yerinde tespit ve gözlemlere dayalı olarak elde edilmiştir.

Sinema Salonlarının Kent İçindeki Konumu ve Ulaşılabilirliği / Erişebilirliği

A sinema salonu kent merkezinde, toplu taşıma hattına yürüme mesafesinde yer almaktadır. Bu yürüme güzergahı yaşlı ve engelli bireyleri zorlayacak hatta ulaşım olanak tanımayacak kot farklılıkları, kaldırım taşı bozuklukları, yer yer öne çıkan babalar gibi birçok engeli barındırmaktadır. A sinema salonu ulaşım güzergâhında bulunan merdivenin yanına yaşlı ve engelli bireyler tarafından kullanılması için rampa düzenlenmiştir. Rampa uzunluğu 610 cm, genişliği ise 78 cm'dir. Rampa eğimi ise %28'dir. Merdiven 13 basamaklı olup riht yüksekliği 13cm ile 15cm arasında değişmektedir (Şekil 1).

B sinema salonu da kent merkezinde yer almaktadır. Salon toplu taşıma hattına yakın olup belirli bir yürüme mesafesi uzaklığındadır. B sinema salonuna üst caddeden erişiminde yaya aksında kot farkı bulunmamaktadır (Şekil 1).

Sinema salonlarının kent içindeki konumu ve ulaşılabilirliği / erişebilirliği evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde eşit kullanım ilkesine göre tüm kullanıcı için aynı kullanım olanağını sunmadığı, A sinema salonuna ulaşım merdivenlerin yanında rampanın yer aldığı fakat boyutları ile engelli kullanıcıların kullanımına hizmet etmediği tespit edilmiştir. Sinema salonlarının bulunduğu sokaklar gözlemlendiğinde yaya akslarında bulunan bozukluklar ile kullanıcının fazladan güç ve süre kaybı yaşaması sebebiyle düşük fiziksel çaba ilkesine de uygun olmadığı belirlenmiştir.

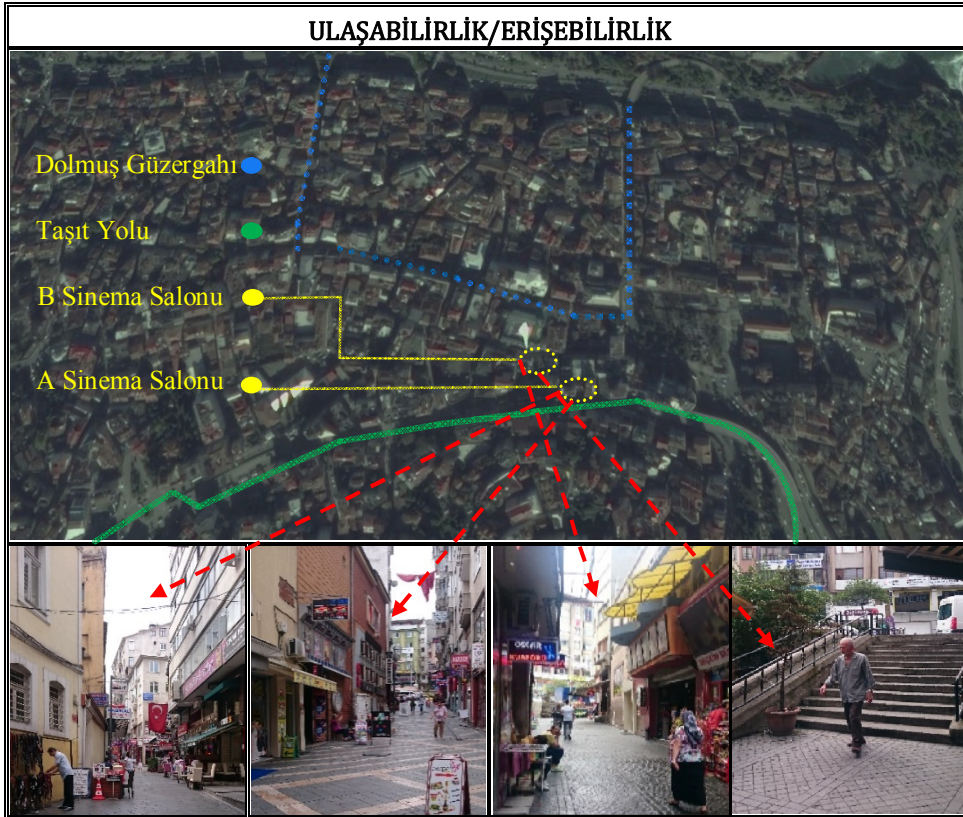
Sinemalarda Yer Alan Mekânların Erişebilirliği ve Kullanılabilirliği

Bu bölümde sinema salonlarında giriş holleri, koridorlar, kafeteryalar, bekleme alanları, seyir salonları ve ıslak hacimler evrensel tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir.

Yatay sirkülasyon alanları: Yatay sirkülasyon alanlarında; sirkülasyonda kot farkı olup olmaması, boyutların uygunluğu, yönlendirme ile ilgili bilgi ve yatay sirkülasyona açılan kapılara ilişkin boyutsal özellikler ve yönlendirme ele alınmıştır.

A sinema salonunda bina içinde kot farklılıkları bulunmaktadır. Mevcut kot farklılıkları iki basamakla çözümlenirken alternatif olarak rampa düzenlemesine rastlanmamaktadır. Koridor ve giriş hollerinde koridor genişlikleri rahat kullanım için uygun olup, tüm bireyler düşünülerek en az 250 cm net geçiş alanı bırakılmıştır. Bu ölçü hem tekerlekli sandalye kullanıcıları hem de tüm yaşlı ve farklı engel türlerine sahip bireyler için yeterli geçiş ve manevra alanını karşılamaktadır. Mekanda kullanıcılar için bilgilendirme sağlayacak herhangi bir yönlendirme tabelası bulunmamaktadır. Kapılar koridor eksenine dik olarak açılmaktadır. İç fuayeye açılan kapı ve salon 5 'in kapısı minimum kapı net geçiş genişliğini sağlayamazken diğer 4

salon ve ana giriş kapısı yeterli geçiş genişliğini sağlamaktadır. Kapı üzerlerinde hiçbir kabartma harf ve rakam bulunmamaktadır. Bir seyir salonunun kapı girişinde 20 cm'e kadar ulaşan kot farkı tespit edilmiştir. Seyir salonu kapı kollarının yerden yüksekliği iç ve dış ölçümlerde değişmekte olup iki seyir salonunda dışarıdan yapılan kapı kollarının yerden yüksekliğinin ölçümünde 110 cm'ye kadar çıktığı görülmüştür. (Tablo 1). Kapı aksamları tek elle kavranabilir özellikte değildir. Kapı önlerinde manevra için yeterli alan bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 1: Konum, ulaşılabilirlik / erişebilirlik

B sinema salonunda bina içinde kot farkı yoktur. Koridor ve geçiş alanlarının ölçüleri farklılaşmakta olup koridor genişliklerinin yer yer 115 cm'ye kadar düştüğü saptanmıştır. Sirkülasyon boyunca üç yerde yönlendirme tabelasına rastlanmıştır ancak bu tabelalar kullanıcıyı yönlendirme ve mekanların yerlerini tespit etmek için yeterli değildir. Kapılar her iki sinema salonunda da koridor eksenine dik olarak açılmaktadır. Ana giriş kapısı dahil olmak üzere ölçüm yapılmasına izin verilen salon 1 ve ıslak hacim kapıları minimum net geçiş genişliğini sağlayamamakta geçiş genişliği 78 cm'ye kadar düşmektedir (Tablo 1). Kapı üzerlerinde kabartma olmayan harf ve rakamlarla işaretlemeler yapılmıştır. Kapı kollarının yerden yüksekliği 90 cm olup ideal yüksekliktedir. Kapı aksamları fark edilebilir ve her iki taraftan kullanılabilir niteliktedir. Kapı önlerinde uygun manevra alanı mevcuttur (Şekil 2).

Şekil 2: Yatay sirkülasyon alanı

Yatay sirkülasyon alanlarındaki koridor ve giriş holleri ile kapı ve kapı kolları evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde; A salonunda yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarına hiç rastlanmazken B salonunda tabelaların yetersizliği nedeniyle basit ve sezgisel kullanım ve algılanabilir bilgi ilkelerine, hem A hem de B salonunda kapı kollarının şekli ve boyutu ile düşük fiziksel çaba ve kullanımda esneklik ilkelerine, yine her iki salonda kapıların net geçiş genişliğinin yer yer gerekli ölçüleri sağlamaması yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan ilkesine, A salonunda kapı önlerinde yer alan kot farkı ve B salonunda kapı önlerindeki merdiven basamakları nedeniyle de eşit kullanım ve düşük fiziksel çaba ilkelerine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Düşey sirkülasyon alanları: Düşey sirkülasyon alanı başlığında asansörler, rampalar, merdivenler, korkuluk ve küpeştelere işaret ve işaretlemeler değerlendirilmiştir. İki sinema salonunda da rampa ve asansöre rastlanmamıştır. Bu nedenle tablolarla bu başlığa yer verilmemiştir.

A sinema salonunun kafeterya alanında bir adet 14 basamaklı merdiven olup diğer alanlarda bina içi kot farklılığından kaynaklanan 3 adet iki basamaklı merdiven bulunmaktadır. Merdivenlere alternatif bir güzergâh olarak rampa ya da asansöre yer verilmemiştir. Kafeterya alanında yer alan merdiven genişliği 110 cm olup minimum merdiven genişliğini sağlamazken diğer merdivenlerin tümü bu genişliği sağlamakta, genişlik 240 cm'ye kadar çıkmaktadır. Merdiven başı ve sonundaki minimum genişlik ölçüsü (120 cm) sağlanmaktadır. Kafeterya alanındaki büyük merdivende rıht ve basamaklar merdiven boyunca aynı derinlik ve aynı yükseklikte olup rıht yüksekliği 18,5 cm, basamak genişliği ise minimum ölçü olan 30 cm'yi sağlamaktadır (Tablo 1). Diğer merdivenler de ise rıht ve basamak ölçüleri merdiven boyunca aynı yükseklik ve genişlikte değildir. Merdivenlerin basamak uçları çıkıntılı, yüzey kaplaması pürüzsüzdür fakat kayma riski taşımaktadır. Merdiven başı, sonu ve sahanlıklarda, basamak burunlarında uyarıcı yüzey yoktur. Kafeterya alanındaki büyük merdivende korkuluk ve küpeşte olup merdivenin her iki yanında kesintisiz olarak devam etmektedir. Küpeşte ve korkuluk sadece merdivenin başında 12 cm kadar taşırılmıştır. Küpeşte yüksekliği 90 cm olup uygun yüksekliği sağlamaktadır. Küpeştelere kolayca

kavranabilecek özelliktedir. Diğer iki basamaklı kot farklarında ise korkuluk ve küpeşte yer almamaktadır (Şekil 3). Düşey sirkülasyon alanında, yer ve yön tabelalarına, bilgilendirme panosuna rastlanmamıştır. Salon kapılarının üzerinde yer alan yazılar ise algılanabilir niteliktedir.

B sinema salonu ikinci katta yer almakta olup bina girişinden itibaren merdivenlerle karşılaşılmaktadır. Sinema salonunda 3 adet merdiven bulunmaktadır. Merdivenlere alternatif olarak rampa ya da asansöre yer verilmemiştir. Merdiven genişlikleri sabit olmayıp 117 cm'ye kadar düştüğü görülmüştür. Bina ana girişindeki merdiven orta sahanlık genişliği 113 cm'ye kadar düşmektedir. Salonun giriş kapısından itibaren yine merdiven yer almakta olup buradaki merdiven genişliğinin de 122 cm'ye kadar düştüğü tespit edilmiştir. Sinemadan çıkış farklı bir merdivenle sağlanmaktadır. Merdivenin genişliği 156 cm'dir (Tablo 1). Merdivenlerin yüzey kaplaması pürüzsüzdür fakat kayma riski taşımaktadır. Salonun bulunduğu bina çıkış merdiveni dışında tüm merdivenlerde basamak burunları çıkıntılıdır. Merdiven başı, sonu ve sahanlıklarda, basamak burunlarında uyarıcı yüzey yoktur. Salon çıkışında yer alan merdiven dışında diğer iki merdivende korkuluk ve küpeşte bulunmakta fakat merdivenin her iki yanında ve kesintisiz devam etmemektedir. Küpeşte ve korkulukların hiçbiri dışa taşırılmamıştır. Salonun yer aldığı bina giriş merdiveninde sahanlık bulunmakta fakat küpeşte ve korkuluklar sahanlıkta devam etmemektedir. Küpeşte yüksekliği 88 cm olup uygun yüksekliği sağlamakta olup küpeşter kolayca kavranabilecek özelliktedir (Şekil 3). Mekanda üç yerde yönlendirme tabelasına rastlanmış ancak bilgilendirme panosuna yer verilmediği belirlenmiştir. Salon kapılarının üzerindeki yazılar da algılanabilir niteliktedir.

Şekil 3: Düşey sirkülasyon alanı

Düşey sirkülasyon alanları evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde; A ve B salonlarında kapıların üzeri ve yanında yer alan yazı ve bilgilendirmenin yetersizliği nedeniyle basit ve sezgisel kullanım ile algılanabilir bilgi ilkelerine uyulmadığı görülmüştür. Ayrıca her iki sinema salonunda da rampa ve asansöre yer verilmemesi nedeniyle eşit kullanım, kullanımda esneklik, düşük fiziksel çaba ilkelerine uygun olmadığı tespit edilmiştir. A salonunda sadece dinlenme alanında yer

alan merdivenlerde korkuluk bulunması, B salonunda ise basamak ve merdivenlerin birçoğunda korkuluk ve küpeşterlerin yer almaması ve var olanlarında kullanıma uygun olmaması nedeniyle düşük fiziksel çaba ilkesine uymadığı gözlemlenmiştir. A salonunda merdiven genişliklerinin, B salonunda ise hem merdiven genişlikleri hem de sahanlık ölçülerinin yer yer yetersiz düzeye inmesi nedeniyle de yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan ilkelerine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Kafeterya / Dinlenme alanları: Bu alanlarda tezgâhlar, satış bankoları ve bekleme alanları değerlendirilmiştir.

Kafeterya / dinlenme alanlarında oturma birimleri, masalar ve sandalyeler, yiyecek ve içecek satış birimleri yer almaktadır. A sinema salonunda kafeterya banko yüksekliği 106 cm'dir. Kafeterya tezgah yüksekliği tezgahın bir kısmında 91 cm'ye düşürülmüştür. Fakat tekerlekli sandalye kullanıcıları için ulaşılabilir max. tezgah yüksekliği olan 86 cm'yi sağlayamamaktadır. Yaşlı ve engelli bireylerin engel durumlarına yönelik banko önlerinde minimum manevra alanı ölçüsü olan 150 cm x 150 cm'lik mesafe sağlanmaktadır (Tablo 1). Tüm ulaşılabilir sabit masa, sandalye ve benzeri mobilyalardan arındırılmış 150 cm'lik yeterli dolaşım alanı mevcuttur. Ulaşılabilir masaların yüksekliği 76 cm'dir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının masaya yanaşabilmesi için uygun mesafenin bırakıldığı tespit edilmiştir. Kafeterya / dinlenme alanı iki katlı olup 2. kata ulaşım sadece merdivenle sağlanmaktadır (Şekil 4).

B sinema salonunda banko yüksekliği 110 cm'dir. Yaşlı ve engellilerin engel durumlarına yönelik banko önlerinde minimum manevra alanı ölçüsü olan 150 x 150 cm'lik mesafe sağlanmaktadır. Banko ve tezgahın bir bölümü engellilerin kullanımına yönelik ulaşılabilir olarak tasarlanmamıştır. Ulaşılabilir sabit masa, sandalye ve benzeri mobilyalardan arındırılmış dolaşım alanlarının ölçüsü yer yer 77 cm'ye kadar düşmektedir. Ulaşılabilir masa yükseklikleri 78 cm'dir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının masaya yanaşabilmesi için uygun mesafe yoktur (Şekil 4).

Şekil 4: Kafeterya / Dinlenme alanları

Kafeterya/dinlenme alanları evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde sandalye ve masalara ulaşımda bırakılmış olan alan genişlikleri A salonunda kot farkının olduğu alanda daralıp uygun ölçülere uymazken B salonunda tümüyle gereken ölçüleri sağlamadığı tespit edilmiştir ve her iki salondaki banko ve tezgah yükseklikleri nedeniyle yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan, düşük fiziksel çaba, eşit kullanım ilkelerine uygun tasarlanmadığı görülmüştür. Yine her iki salonda banko

ve tezgahların ulaşılabilir olarak tasarlanmaması nedeniyle kullanımda esneklik ilkelerine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Seyir Salonları: Bu bölümde salonlarda yaşlı ve engellilerin salona yerleşimleri, oturma seçenekleri, mekandaki sirkülasyon ve manevra alanlarına yönelik tespitler yapılmıştır.

A sinema salonunda 5 adet seyir salonu bulunmaktadır. Amfi düzenindeki salonlara basamaklarla çözüm getirilmiş, rampa kullanılmamıştır. Yaşlı ve engelli bireyler için salonlarda sökülüp takılabilecek koltuk alanlarına yer verilmemiştir. Tekerlekli sandalye kullanan bireyler için farklı konumlarda izleme alanı seçeneği sunulmamıştır. Mevcut kullanımda tekerlekli sandalyeli kullanıcıların basamaklardan seyredebildikleri ifade edilmiştir (Şekil 5).

B sinema salonunda da 5 adet seyir salonu bulunmaktadır. Amfi düzenindeki salonlara basamaklarla çözüm getirilmiş, rampa kullanılmamıştır. Yaşlı ve engelli bireyler için salonlarda sökülüp takılabilecek koltuk alanlarına yer verilmemiştir (Şekil 5).

Seyir salonları evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde iki salonda da rampa kullanılmaması, amfi düzeninde basamakların yer alması ve engelli bireyler için gerekli koltukların yer almaması nedeniyle kullanımda esneklik, eşit kullanım ve düşük fiziksel güç ilkelerine uyulmadığı ayrıca yine her iki salonda yer alan koltuklara ulaşım ve yerleşme imkânının olmaması nedeniyle yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan ilkesine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5: Seyir Salonları

Islak Hacimler: Bu bölümde ıslak hacimlerde kabinler ve lavabolarda yapılan ölçüm ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

A sinema salonunda 3 kabin ve 3 lavabo yer almaktadır. Tuvaletlerin zemininde kullanılan fayanslar kaymaz ve güvenli nitelikte değildir. Engelliler için ayrı bir tuvalet bulunmamaktadır. Kabinler alaturka sistemde olup iki basamaklı bir merdivenle ulaşılmaktadır. Tuvalet kabinlerinin kapısı içeri açılmaktadır. Tuvalet kapısı acil durumlarda kapı kilidi dışarıdan açılacak şekilde tasarlanmamıştır. Kapı temiz geçiş genişliği 66 cm'dir. Tuvalet kabinleri içinde tekerlekli sandalyeler için manevra alanı bulunmamaktadır. Tuvalet kabinlerinde tutunma barları yer almamaktadır. Sifon kollarının yerden yüksekliği 128 cm'dir (Tablo 1). Sifon kolları ve musluklar tek elle ve kavrama gerektirmeden kullanılabilir niteliktedir. Tuvaletlerde acil durum aparatı yoktur. Kağıt havluların yerden yüksekliği 70 cm olup lavabo yüksekliği 90 cm'dir (Şekil 6).

B sinema salonunda 3 kabin ve 3 lavabo bulunmaktadır. 3 kabinde de klozet mevcuttur. Bu salonda da engelli tuvaleti bulunmamaktadır. Tuvalete erişebilmek için 7 cm'lik bir eşikten geçilmesi gerekmektedir. Tuvalet kapısında erişebilirlik sembolü bulunmamaktadır. Tuvaletlerin zemininde kullanılan fayanslar kaymaz ve güvenli nitelikte değildir. Tuvalet kabinlerinin kapısı içeri açılmaktadır ancak acil durumlarda kapı kilidi dışarıdan açılacak niteliktedir. Kapı temiz geçiş genişliği 66 cm'dir. Tuvalet

kabinleri içinde tekerlekli sandalyeler için manevra alanı bulunmamaktadır. Klozetlerin yerden yüksekliği 38 cm'dir. Tuvalet kabinlerinde tutunma barları bulunmamaktadır. Sifon kollarının yerden yüksekliği 90 cm'dir (Tablo 1). Sifon kolları ve musluklar tek elle ve kavrama gerektirmeden kullanılabilir niteliktedir. Tuvaletlerde acil durum aparatı yoktur. Kağıt havluların yerden yüksekliği 66 cm olup lavabo yüksekliği 92 cm'dir (Şekil 6).

Şekil 6: Islak Hacimler

Islak hacimler evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde her iki sinemada da engellilere ait bir kabin bulunmaması nedeniyle eşit kullanım; tuvalete ulaşımında kot farkı ve basamakların yer alması, kabin kapı ölçüleri, lavabo tezgah yüksekliği nedeniyle yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan; ıslak hacimde yer alan armatür modelleri nedeniyle kullanımda esneklik ve düşük fiziksel çaba, zeminde kullanılan fayans türleri nedeniyle hatalara dayanım ilkelerine uygun olmadığı belirlenmiştir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Trabzon ili merkezinde yer alan iki sinema salonunun erişilebilirlik ve evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda analizi sonucunda sinema salonlarının ikisinin de evrensel tasarım anlayışından yoksun olarak tasarlandığı, yaşlı ve engelli kullanıcıların bu mekanlara erişim ve kullanımının mümkün olmadığı görülmüştür. Oysa kamusal mekânlar, tüm kullanıcı grupları için erişilebilir ve kullanılabilir olmalıdır. Bu bağlamda engelli ve yaşlı bireylerin yaşadığı olumsuzlukları göz önünde bulundurduğumuzda kamusal mekânlar yaşlı ve engelli kullanıcıların gereksinimleri dikkate alınarak tekrar ele alınmalı ve onların kullanımını kolaylaştıracak ve harekete teşvik edecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu bağlamda öncelikle yatay ve düşey sirkülasyonda rahat bir erişim sağlanmalıdır. Bunun için düşey sirkülasyonda merdiven kullanımının yanı sıra mutlaka asansör ve rampalara yer verilmelidir. Rampa ya da asansörle çözüm getirilemeyen merdivenler varsa, alternatif bir güzergâh tanımlanmalıdır. Merdivenler rahat ve güvenli kullanım için doğru boyutlandırılmalı (Merdiven genişliği min. 150 cm, basamak genişliği min. 30 cm, basamak yüksekliği 15 cm) Yüzey kaplaması pürüzsüz, kaymaz nitelikte olmalı, merdivenin başında, sonunda ve sahanlıklarda uyarıcı yüzey olmalıdır. Rampalarda rampa genişliği (min. 120 cm) ve eğimi (max. % 8) rahat ve güvenli kullanıma uygun olmalıdır. Rampalar sert, sağlam, kaymaz özellikte malzeme ile kaplanmalı, her iki tarafında min. 5cm.lik koruma bordürü olmalı, başında ve sonunda uygun manevra alanları bırakılmalı ve uyarıcı yüzey kullanılmalıdır. 15 cm den fazla bir kot farkını geçen rampaların her iki yanında küpeşte/korkuluk olmalıdır. Merdiven ve rampaların her iki yanında küpeşte olmalı, kesintisiz devam etmeli, merdiven / rampanın baş ve sonunda min. 30cm. dışa taşırılmalıdır. Korkuluklar kolay kavranacak kesitte olmalı ve rahat kullanım için uygun yüksekliğe (85-95 cm) monte edilmelidir.

Asansörlerde kabin boyutlarının, kabin önündeki manevra alanının ve geçiş mesafelerinin engelli kullanıcılar için uygun olmasına dikkat edilmelidir. Güç kaybı olan yaşlı kullanıcılar için kabin içinde tutunma barları olmalıdır.

Yatay sirkülasyonda hollerde geçiş mesafelerine, çakışan güzergahlarda ve kapı önlerinde yeterli manevra alanı olmasına, kullanıcının bilgilenmesi için yeterli yön ve yer tabelalarına yer verilmesine dikkat edilmelidir. Kapılar sirkülasyon alanlarına dik olarak açılmalı, min. geçiş mesafesi 100 cm. olmalıdır. Kapı aksamı fark edilebilir ve her iki taraftan kullanılabilir şekilde olmalı, kapı kolları tek elle kavranabilir özellikte uygun yükseklikte (90-100 cm) olmalıdır.

Seyir salonlarında engelli bireyler için sökülüp takılabilecek koltuk alanlarına yer verilmeli, sirkülasyon için yeterli alan sağlanmalı ve rampalara yer verilmeli. Dinlenme alanı ve kafeteryalarda öncelikle yeterli sirkülasyon alanının sağlanmasına, satış bankalarının bir bölümü tekerlekli sandalye kullanan kullanıcıların erişebileceği yükseklikte (86-122 cm) olmalıdır. Ayrıca tekerlekli sandalyenin masaya yanaşabilmesi için uygun mesafeler (min. 122 cm) bırakılmalı ve masa yüksekliği 70-86 cm olmalıdır.

Islak hacimlere herkesin rahat erişimi sağlanmalı (rampa, asansör), kapı geçişlerinde uygun geçiş mesafeleri (min. 90 cm) bırakılmalı, eşikler rahat geçiş için uygun şekilde detaylandırılmalıdır. Döşeme kaplama malzemeleri ıslandığında kaymayan özellikte seçilmelidir. Yönetmeliklere uygun detaylandırılmış ve manevra alanı için yeterli boyutlarda bir engelli tuvaleti yer almalıdır. Tuvaletlerin kapısı dışarı açılmalı ve acil durumlarda kapı kilidi dışarıdan açılacak şekilde olmalıdır. Klozetlerin yerden yüksekliği yaşlı kullanıcıların da rahat kullanımı için min. 48 cm olmalıdır. Ayrıca klozet etrafında tutunma barları yer almalıdır. Lavabo montaj yüksekliğine dikkat edilmeli (max.86 cm) ve en az bir tanenin altında min. 75 cm boşluk bırakılmalıdır. Musluk, sifon kolları vb. kavrama gerektirmeden tek elle kolayca kullanılabilir şekilde olmalıdır.

Yapılı çevrede yaşlı ve özürllüler için engelsiz yaşam çevreleri oluşturulması için hem mevcut yerleşim bölgelerinde ve yapılarda onların hareketliliklerini kısıtlayan ve/veya önleyen engellerin tespit edilerek ortadan kaldırılmasına yönelik tadilatların yapılması hem de yeni yapılaşan alanlarda tasarım ve uygulamaların tamamen engelsiz, standartlara uygun ve ulaşılabilir olması gerekir.

Bu anlamda Türkiye’de ilk kez 1997 yılında 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na “Fiziksel çevrenin özürllüler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda Türk Standartları Enstitüsü’nün ilgili standartlarına uyulması zorunludur” hükmü eklenmiştir. Aynı Kanuna eklenen geçici madde ile öngörülen düzenlemelerin yapılmış ve yapılacak altyapı alanlarında ve yapılarda gerçekleştirilmesi için, imar yönetmelikleri ve kamu binaları ile ilgili mevzuatta Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından gerekli değişikliklerin yapılması hükme bağlanmıştır (Çağlayan, 2011). Ancak Türkiye’de standartlar ve yasal prosedürde “evrensel tasarım” felsefesini çağrıştıran çözümlerin tanımlandığı söylenebilirse de, uygulamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Uygulamadaki bu aksaklıklar sebebiyle hareket kısıtlılığı yaşayan bireyler en temel haklarını kullanmaktan yoksun kalmaktadır. Yaşlı ve engelli bireylerin belirli bir yaşam kalitesine kavuşması ancak yapılı çevre ve ulaşım sistemlerinin standartlar doğrultusunda erişilebilir biçimde tasarlanması ve uygulanmasıyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Afacan, Y. & Erbuğ, Ç. (2009). An interdisciplinary heuristic evaluation method for universal building design. *Applied Ergonomics*, 40, 731-744.
- Covington, G. & Hannah, B. (1997). *Access by Design*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Crews, D.E. (2005). Artificial environments and an aging population: Designing for age-related functional losses. *J Physiol Anthropol Appl Hum Sci*, 24, 103-109.
- Çağlayan, D. (2011). Özürlüler için ulaşılabilirlik: Mevzuat ve standartlar, *Standard Dergisi*, 594, 21-27.
- Dostoğlu, N., Şahin, E. & Taneli, Y. (2009). Evrensel tasarım: Tanımlar, hedefler, ilkeler. *Mimarlık Dergisi*, 347.
- Ergenoğlu, S.A. (2013). *Mimarlıkta Kapsayıcılık: 'Herkes İçin Tasarım'*. YTÜ, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Hacıhasanoğlu, I. (2003). Evrensel tasarım. *Tasarım Kuram*, 3, 93-101.
- Kahraman, L. (2016). Yaşlılara ilişkin "sosyal dışlanma"yı önleyici politikaların geliştirilmesi. (Ed. V. Kalıncara). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2*. Ankara: Nobel Yayınevi. (s.127-140).
- Kalıncara, V. (2010). Yaşlı bireyler için yaşam çevresinin ergonomik tasarımı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi / Elderly Issues Research Journal*, 3(1),54-64.
- Kalıncara, V., Tezel, H.E. & Zorlu, T. (2016). Gero(n)teknoloji: Yaşlı ve teknoloji. (Ed. V. Kalıncara). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2*. Ankara: Nobel Yayınevi. (s.509-540).
- Koca, D. (2015). Kentsel adalet bağlamında sanat merkezlerinin ulaşılabilirliği üzerine bir eylem araştırması. *Hacettepe Üniversitesi, 11. Ulusal Sanat Sempozyumu*, 137-150, Ankara.
- Köse, N. & Erkan, N. (2014). Kentsel mekân örgütlenmesinin yaşlıların kentsel etkinlikleri üzerindeki etkisi, İstanbul ve Viyana örneği (1), *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 31(1),39-66.
- Olguntürk, N. & Demirkan, H. (2009). Ergonomics and universal design in interior architecture education. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 26(2),123-138.
- Robinette, G. (1985). *Barrier Free Exterior Design: Anyone Can Go Anywhere*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Saito, Y. (2006). Awareness of universal design among facility managers in Japan and the United States. *Elsevier*, 462-478.
- Story, M.F., Mueller, J. & Mace, R. (1998). *The Universal Design File*. NC State University: The Center for Universal Design.
- TÜİK, (2012). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Temel İstatistikler-Yıllara, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, Genel Nüfus Sayımları*, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist,2012> (ulaşım: 15.08.2016)
- Url-1: The Center for Universal Design, The Principles of Universal Design (Evrensel Tasarım İlkeleri), çeviren: Hacıhasanoğlu, I., Version 2.0. Raleigh, Nc: North Carolina State University, 1997. <http://www.ek.yildiz.edu.tr/images/images/yayinlar/ktp.pdf>, 20.10.2016.
- Yılmaz, T. & Gökçe, D. (2012). Kentsel açık ve yeşil alanların engelli bireylerin sosyal yaşamı açısından önemi. *Engelsiz Turizm Sempozyumu*, 27 Temmuz 2012, Antalya. (s.31-40).

Tablo 1. Kontrol Listesi

SEYİR SALONLARI KONTROL LİSTESİ					
	Min/Max ölçü	A Salonu		B Salonu	
Amfi düzenindeki seyir salonunda rampa kullanılmış mı?		HAYIR		HAYIR	
Engelli bireyler için salonlarda sökülüp takılabilecek koltuk alanlarına yer verilmiş mi?		HAYIR		HAYIR	
Amfi düzeninde tekerlekli sandalye için gerekli alan var mı?		HAYIR		HAYIR	
Tekerlekli sandalye için farklı konumlarda izleme alanı seçeneği sunulmuş mu?		HAYIR		HAYIR	
Eğer sunulmuşsa bunun için yeterli alan sağlanmakta mı?		HAYIR		HAYIR	
DİNLENME BEKLEME ALANI (KAFETERYA)					
Kafeterya banko/ tezgah yüksekliği	86 – 122 cm	106cm		110cm	
Banko/tezgah önünde yeterli manevra alanı var mı?	150 x 150 cm	EVET		EVET	
Bilet satış bankosunun bir bölümü ulaşılabilir düzeyde mi?	Max. 86 cm	91cm		HAYIR	
Ulaşılabilir bankonun uzunluğu yeterli ölçüde mi?	Min. 90 cm	72cm		----	
Tüm ulaşılabilir sabit masa, sandalye ve benzeri mobilyalardan arındırılmış yeterli dolaşım alanı mevcut mu?	Min. 90 cm	150cm		77cm	
Ulaşılabilir masaların yerden yüksekliği nedir?	70 – 86 cm	76cm		78cm	
Tekerlekli sandalyenin masaya yanaşabilmesi için uygun mesafe var mı?	Min 122 cm	158cm		HAYIR	
ISLAK HACİMLER					
Tuvaletlere yönlendirme sağlanmış mı?		HAYIR		HAYIR	
Engelliler için ayrı bir tuvalet tasarlanmış mı?		HAYIR		HAYIR	
Tuvaletlerin erişilebilirliği herkes için sağlanmış mıdır? (rampa,asansör)		HAYIR		HAYIR	
Tuvaletlerin kapısında erişilebilirlik sembolü bulunmakta mıdır?		HAYIR		HAYIR	
Acil durumlarda kapı kilidi dışardan açılacak şekilde midir?		HAYIR		EVET	
Tuvaletlerin kapısı dışarı açılıyor mu?(kaç tanesi)		HAYIR		HAYIR	
Tuvalet kapılarının temiz geçiş açıklığı nedir?	min. 90 cm	66 cm		66 cm	
Tuvalet kabinleri içinde tekerlekli sandalyeler için manevra alanı var mı?	min. 150 x 150 cm	EVET		HAYIR	
Klozetlerin yerden yüksekliği nedir?	43-48 cm	----		38cm	
Klozetlerin her iki tarafında tutunma barları hareketli mi?	70-80 cm	----		----	
Duvar tarafında olmayan tutunma barları hareketli mi?		----		----	
Tuvaletlerde acil durum çağrı aparatı var mı?		HAYIR		HAYIR	
Tuvaletlerin döşeme kaplamasında ıslak ve kuru durumda kaygan olmayan malzeme kullanılmış mı?		HAYIR		HAYIR	
Sifon kolları yerden yüksekliği	Max. 112 cm	90cm		128cm	

Sifon kolları tek elle ve kavrama gerektirmeden kullanılabilir nitelikte mi?		EVET		EVET	
Kağıt havluluğun yerden yüksekliği	80-110 cm	66cm		70cm	
Sabunların yerden yüksekliği	80-110 cm	92cm		112cm	
Musluklar el ile kavrama gerektirmeden açılıp kapanabilecek nitelikte mi?		EVET		EVET	
Aynaların alt kenarının yerden yüksekliği	Max. 90 cm	98cm		96cm	
Lavabo yüksekliği	Max. 86 cm	92cm		90cm	
Lavabo altı diz boşluğu	Min. 20 cm	36cm		62cm	
Lavabo altı boşluğu	Max. 75 cm	57cm		62cm	
DÜŞEY SİRKÜLASYON					
ASANSÖRLER					
Asansör mevcut mu?		HAYIR		HAYIR	
Asansör uygun kat seviyesinde durmakta mıdır?	Max. 1,3 cm kat seviyesi	----		----	
Asansör kabin önünde yeterli alan bulunmakta mıdır?	8 kişilik asansör önü min. 152,5 x 152,5 cm	----		----	
Kabin içi tekerlekli sandalye girişine uygun ölçülerde midir?	Min. 137 x 203 cm	----		----	
Kabin içi tekerlekli sandalye manevra yapabilecek şekilde midir?	Min. 150 x150cm	----		----	
Asansör giriş kapsı uygun genişlikte mi?	Min. 91.5 cm	----		----	
Kabin içinde tutunma barları var mıdır?		----		----	
MERDİVEN					
Rampa ya da asansörle çözüm getirilemeyen merdivenler varsa, alternatif güzergah var mı ?		HAYIR		HAYIR	
Tek basamaklık yükseklikler merdiven yerine rampayla mı çözülmüş?		HAYIR		HAYIR	
Merdivenin yanında uygun rampa veya asansör yapılmış mı?		HAYIR		HAYIR	
Merdiven genişliği	Min. 150 cm	110/242	değişmekte	117/273	değişmekte
Merdiven başı ve sonu sahanlık genişliği	Min. 120 cm	----		113/273	değişmekte
Merdivenlerde sahanlık derinliği	Min. 120 cm	----		120/290	değişmekte
Merdiven sahanlık/kot yüksekliği	Max. 180 cm	----		119/180	değişmekte
Basamak genişliği	Min. 30 cm	29/45	değişmekte	28,5/36	değişmekte
Basamak yüksekliği/riht	15 cm	10/18,5	değişmekte	13/24	değişmekte
Riht ve basamaklar merdiven boyunca aynı derinlik ve aynı yükseklikte mi?		HAYIR		HAYIR	
Yüzey kaplaması pürüzsüz, kaymaz nitelikte mi?		HAYIR		HAYIR	
Basamak uçları/burunları çıkıntılı mı?		EVET		EVET	
Uyarıcı yüzey var mı? (Baş, son, sahanlık, basamak burnu)	Min 60 cm / basamak burnu min. 4 cm	HAYIR		HAYIR	
RAMPALAR					
Kot farkının 0.6-1.3 cm olduğu yerler pahlanmış mı?		----		----	
1.3 cm den daha fazla kot farkının olduğu yerler rampa olarak düzenlenmiş mi?		----		----	
Rampa eğimi	Max. %8	----		----	

Rampanın genişliği	Min. 120 cm	-----		-----	
Rampa başı ve sonunda bırakılması gereken manevra alanı var mı?	150 x 150 cm	-----		-----	
Rampa zemini sert, sağlam ve kaymaz nitelikte mi?		-----		-----	
Rampanın giriş ve çıkışında uyarıcı yüzey kullanılmış mı?	Min. 60 cm	-----		-----	
15 cm den fazla bir kot farkını geçen rampaların her iki yanında küpeşte/korkuluk kullanılmış mı?		-----		-----	
Rampaların her iki tarafında koruma bordürü var mı?	Min. 5 cm	-----		-----	
KORKULUK VE KÜPEŞTELER					
Merdivenin/rampanın her iki yanında kesintisiz küpeşte var mı?		HAYIR		HAYIR	
Küpeşter merdiven/rampanın baş ve sonunda dışa taşırılmış mı?	Min. 30 cm	EVET		HAYIR	
Sahanlık varsa küpeşte/korkuluk devam ediyor mu?		-----		HAYIR	
Merdivende/rampada küpeşte yüksekliği	85 - 95 cm	90cm		66/88	değişmekte
İkinci bir küpeşte var mı?	70 - 75 cm	HAYIR		HAYIR	
Küpeşte kolayca kavranabilecek özellikte mi?		EVET		EVET	
YATAY SİRKÜLASYON (KORİDOR VE GİRİŞ HOLLERİ)					
Bina içi kot farklılıkları var mı?		EVET		HAYIR	
Varsa alternatif olarak rampa düzenlemesi yapılmış mı?		HAYIR		-----	
Kapı önlerinde manevra genişlikleri var mı?	Min. 150 cm	255/290	değişmekte	EVET	
Bir tekerlekli sandalye için en az net geçiş genişliği sağlanmakta mı?	Min. 91.5 cm	290		98/128	değişmekte
İki tekerlekli sandalye için en az net geçiş genişliği sağlanmakta mı? (gidiş geliş)	Min. 150 cm	255/290	değişmekte	115/182	değişmekte
Tekerlekli sandalye ve bir yürüyen özürü için en az geçiş genişliği sağlanmakta mı?	Min. 120 cm	255/290	değişmekte	115/182	değişmekte
Tekerlekli sandalyenin U dönüşü yapabilmesi için yeterli alan sağlanmakta mı?	Min. 120 x 150 cm	255cm		115/182	değişmekte
Çakışan güzergahlar (köşeler vb.) için gerekli manevra alanı sağlanmakta mı?	Min. 150 x 150 cm	255/290	değişmekte	115/182	değişmekte
KAPI VE KAPI KOLLARI					
Kapılar koridor eksenine dik olarak açılıyor mu?		EVET		EVET	
Kapı net geçiş genişliği	Min. 100 cm	105 cm		78cm	
Kapı üzerine kapı kolu hizasında olan kabartma harf ve rakamlar var mı?		HAYIR		EVET	Kabartma değil
Kapılarda eşik var mı?		EVET		HAYIR	
Varsa eşik yüksekliği	Max. 1,3 cm	20cm		-----	
Eşikler iyi sabitlenmiş ve pahlı mı?		HAYIR		-----	
Kapı kolu ve aksamı tek elle kavranabilecek nitelikte mi?		HAYIR		HAYIR	
Kapı kolunun yerden yüksekliği	90 - 110 cm	94/110	değişmekte	90 cm	
Kapı aksamı fark edilebilir ve her iki taraftan kullanılabilir şekilde mi?		HAYIR		EVET	
Kapı önlerinde uygun manevra alanı var mı?	Min. 150 cm	EVET		EVET	

İŞARET VE İŞARETLEMELER

	A Salonu		B Salonu	
Erişilebilirlik sembolü kullanılmış mı?	HAYIR		HAYIR	
Yer/ Yön tabelaları mevcut mu?	HAYIR		HAYIR	
Bilgilendirme panoları mevcut mu?	HAYIR		HAYIR	
Levhalardeki yazılar uzaktan algılanabiliyor mu? (Yazı boyutu)	EVET		EVET	